

Dr. Hadnagy Imre József

A biztonság korszerű értelmezése - avagy a biztonság ma már sokkal bizonytalanabb, mint korábban bármikor

Mi a biztonság mai értelmezése? Milyen bizonytalansági tényezőkkel övezett a biztonság? A biztonság koronként a mást-mást jelentett. Napjainkban számtalan – a biztonságot erősítő és gyengítő - tényező együttesen egy bizonytalansági faktorról is jellemezi az adott körülmények között értelmezett biztonságot.

BEVEZETÉS

Az Internet Google programján bizonyos szavak (kifejezések) kikeresésekor az ember azzal szembesül, hogy a számítógép több milliós találatot jelez. Különösen igaz ez mindennapjainkhoz, az aktuális világpolitikai események némelyikéhez szorosan kötődő szavak esetében. A találatok nagyságrendje tulajdonképpen – áttételesen - azt is jelezheti, hogy az adott szóhoz (kifejezéshez, jelenséghez, eseményhez, vagy fogalomhoz, stb.) hogyan viszonyulnak az emberek, mennyire érzik fontosnak, tartják lényegesnek az életük, életminőségük, közérzetük, biztonságuk, stb. szempontjából. A magyar aktuálpolitika kulcsszavai, mint *az egészségügy, oktatás, közlekedés, és egyéb*, de a mindennapokhoz hozzátartozó *időjárás, biztonság, stb.*, szavak esetében a kapott találati számok nagyságrendje, és a hozzájuk fűződő érzelmek a korábbi megállapítás helyességét igyekeznek alátámasztani. Így a tanulmány középpontjában álló *biztonság*, mint kifejezés, fogalom, cél, helyzet, életminőséget jellemző állapot, stb. nem közömbös sem nekünk magyaroknak, sem - a honi berkekből kilépve - más embereknek, népeknek.

A történelemben a biztonság koronként mást-mást jelentett, és tartalmilag folyamatosan változott, de mindig kifejezte az egyes ember, a kisebb vagy nagyobb közösségek, az emberiség létét, létfenntartását, életminőségét, stb. meghatározó helyzet komfortosságának szintjét.

Az ősközösségben élő embereknek komfortos érzésük lehetett, ha életüket nem fenyegette a tűz, a víz, az időjárás, ha az istenek a kegyeikbe fogadták őket, ha nem kellett más embercsoportokkal a megélhetésért hadakozniuk, ha lakhelyük elfogadható kényelmet biztosított, ha a létfenntartáshoz szükséges javak megszerzése nem ütközött különösebb akadályba. A biztonság a mindennapok nyugalmához, megszokott békés életritmusához kapcsolódó érzelmi állapotot is kifejezte, tükrözte az egyén, a törzs szintjén. A biztonság nem jelentett egy és mindenkorra adott állapotot, de nem is volt ideális, mert ha más nem a természet erői ezt az idilli állapotot időnként megzavarták.

Az osztálytársadalmak létrejöttével ez lényegesen megváltozik. A biztonság tartalmilag mást jelent a rabszolgatartó társadalomban, a feudalizmusban, a kibontakozó kapitalizmus korában, az ipari forradalom idején, a fejlett kapitalizmusban, de napjainkban is.

A biztonság más életminőséget, más minőségű komfortosságot jelent a rabszolga, a rabszolgatartó, a földesúr, a jobbágy, a tőkés, és a bérmunkás, de a mai kor embere számára is.

Az ipari forradalom nyomán kialakuló új társadalmi rendszerben - a kapitalizmusban - a társadalom egészének a biztonságát a békés termelés, a még elfogadható megélhetés, a háború elkerülhetősége, a leselkedő veszélyek elhárításának lehetősége, a kockázatok elfogadható szintje, stb. jelenti. A biztonságot, a biztonságérzetet itt már nemcsak az egyén, az egyének mikrokozmoszából származó érzelmek alakítják, hanem azt a korábbiaknál egyre hangsúlyosabban a társadalmi folyamatokhoz kapcsolódó érzelmek is

A biztonság korszerű értelmezése, azaz a biztonság ma már sokkal bizonytalanabb, mint korábban bármikor

jelentősen befolyásolják. Tendenciájában mindez szinkronban van az egyre bonyolultabbá váló társadalmi, gazdasági, politikai viszonyokkal.

A XIX. század utolsó évtizedeitől a közlekedés, a híradás, az energetika, a társadalmi élet, stb. gyors fejlődése elsősorban pozitív, de a világ nagyhatalmainak, koalícióinak a századfordulótól egyre jobban kiéleződött ellentéte miatt növekvő háborús veszély negatív, a két világháború pedig romboló hatással van, nemcsak az egyén, az elsődleges közösségek, hanem a nemzetek, népek, országok, régiók, világrészek, az egész világ biztonságérzetére.

A XX. század közepétől a biztonság, ami addig sem volt egy egyszerű „jelenség” – mind nagyobb számú pozitívan és negatívan ható tényező hatásrendszere miatt - egyre komplexebb „jelenséggé” válik. Az osztálytársadalmak élete, mely egyébként sem zavarmentes, de a XX. század közepétől egyre inkább feszültségekkel, helyi háborúkkal, katasztrófákkal, és egyebekkel terhelt jelentősen befolyásolja a békés körülményeket. A gazdaság működéséhez nélkülözhetetlen technikai rendszerek (atomerőművek, vegyi üzemek, kőolaj finomítók, gázüzemek, gáztárolók, és egyebek), a felgyorsult közlekedés, a tömeggyártást végző gyárak, tömegpusztító fegyverek, fegyverrendszerek megjelenése, stb. a biztonságot befolyásolják, kockázati tényezőt jelentenek. Mindezek eredményeként a komfortosság érzelmi szintjének lebegése, a biztonságának a bizonytalansága egyre inkább érezhető lesz.

A XX. század utolsó évtizedében, de az új évezredben a biztonság még ennél is komplexebben értelmezhető. A társadalmi élet minden szféráját átfogó, a korábbiaknál lényegesen gyorsabb – úgy is mondható robbanásszerű – fejlődés az egész világ, a földrészek, a régiók, a kis közösségek, de az egyén életét is gyökerestől megváltoztatja. A biztonságot legjelentősebben befolyásoló tényezők a terrorizmus, a környezetrombolás, a katasztrófák – köztük az ökológiai katasztrófa - veszélye, valamint a légkör ózonrétegének csaknem „halálos sebe”, amely az egész emberiség elpusztulásának rémét „hordozza magában”.

A második világháborút követően napjainkig:

- A gyorsuló ütemben fejlődő, egyre modernebb ipari, mezőgazdasági termelés.
- A közlekedés, hírközlés, energetikai, stb. mérföld léptű fejlődése.
- Az energiaforrások feletti uralom megszerzése, megtartása.
- Népek, nemzetek, koalíciók szembenállása.
- A hidegháború.
- A helyi háborúk.
- Pusztító fegyverrendszerek megjelenése.
- A terrorizmus.
- A diktatórikus rendszerek felbomlása.
- A demokrácia anarchikus és diktatórikus jelenségekkel való ötvöződése és működése.
- A környezetrombolás.
- A globalizáció, stb.,

mind-mind olyan tényezők, amelyek a biztonságot, a vele kapcsolatos érzelmeket – pozitív, vagy negatív irányba - jelentősen befolyásolják, behatárolják. Sajnos a negatív hatások növekvő száma miatt a biztonság egyre több bizonytalansági tényezővel övezett fogalomná, céllá, helyzeté, életérzéssé, stb. vált, és válik.

A BIZTONSÁG MAI FELFOGÁSA

A napjaink biztonságának kérdéseivel foglalkozó szakirodalom egyértelművé teszi, hogy a biztonság – amelyet egykor a társadalmi élet hosszabb-rövidebb ideig tartó szinte majdnem kiegyensúlyozott életkörülményeket biztosító időszakai alapján szakaszosan statikus állapotnak is lehetett tekinteni - ma már semmiképpen sem lehet statikus, hanem egy folytonosan – esetenként gyorsan - változó, bonyolult helyzet fokmérője is. Ma a

biztonság – a legszélesebb értelmezésben – a komfortosnak (ideálisnak) elfogadott, és a még komfortosnak elfogadható életkörülmények, mint határok között változó helyzetet, állapotot, életminőséget, stb. tükrözi. A szakemberek abban egyetértenek, hogy a biztonságot számos tényező együttes hatását figyelembe véve komplex módon lehet értelmezni, melyet egyre több bizonytalansági tényező övez. A teoretikusan értelmezett biztonság bármely szintjének eléréséhez gyakorlati tennivalók megoldására, azaz az adott közösség részéről aktivitásra, cselekvésre van szükség. Mindennek megteremtése az általános politika részeként a legmagasabb szinten - a biztonság szavatolására meghatározott célok és elvek, az állami végrehajtó intézmények és szervek részéről foganatosított rendszabályok, tevékenységek s a lakosság cselekvő hozzájárulása révén - a biztonságpolitika feladata.

A biztonság bonyolultságának és komplex jellegének megértéséhez hívjuk segítségül a matematika tudományát. A biztonság nem mindenkorra adott állapot, helyzet, hanem az idő függvényében azt - a biztonságot adó és a bizonytalansági tényezők változásától függő - folytonos függvénynek is lehet tekinteni. A függvényértékek az idő változásával változnak, változhatnak, azaz nem feltétlenül azonos állapotot, helyzetet tükröznek, szakaszosan monoton változó (növekvő, vagy csökkenő) függvénnyel ábrázolhatjuk. A köznapi szóhasználat az egész folytonos függvénnyel, de abból mintavétel alapján képzett diszkrét függvénnyel jellemzett helyzetet is a biztonság szóval illeti. A diszkrét függvény az időben eltérő, napokra, hetekre, hónapokra, vagy más konkrét időszakokra lebontott, jól elhatárolt, konkrét körülményeket jellemző helyzeteket, állapotokat adott nagyságú függvényértékkel adja meg, amelyek mindegyikéhez nagyságától függő eltérő minőségű komfortosság, mint érzés is köthető.

A mintavétel alapján kiragadott (vizsgált) azonos, vagy más minőségű komfortosságot hordozó helyzeteket - az eseményalgebra szemszögéből – külön-külön egy-egy eseménynek is lehet tekinteni. Ily módon a biztonság események halmaza, amelyek mindegyikéhez a bizonytalanságát jellemző valószínűség is tartozik. Olyan események ezek, amelyek bármelyikének bekövetkezése egy valószínűségi tartományba eső bizonytalanságot kifejező valószínűséggel lehetséges. Ennek a valószínűségi tartománynak az alsó határa az abszolút biztonság, a teljesen komfortosnak (ideálisnak) elfogadott élethelyzet, amelyben a biztonságot adó tényezőket nem övezik bizonytalansági tényezők, ennek az eseménynek nincs bizonytalansága, azaz itt biztos a biztonság, a bizonytalanság valószínűsége nulla. A felső határ a bizonytalansági és a biztonságot adó összetevők hatásrendszerében még komfortosnak elfogadott élethelyzet, amelynek bekövetkezése adott bizonytalansági valószínűséggel lehetséges, ennek a bizonytalansági valószínűségnek az értéke nullánál mindenképpen nagyobb.

A még komfortosnak elfogadott élethelyzetet az egyén, a közösség, a társadalom, stb. tűréshatára teszi egyértelművé. A tűréshatár számtalan biztonságot adó és bizonytalansági tényező bekövetkezése, vagy megléte esetén még komfortosnak elfogadott élethelyzet jelez, amelyhez adott bizonytalansági valószínűség tartozik. A tűréshatár feletti – nem komfortos - életérzés esetén a biztonságot adó összetevők hatása kisebb, a bizonytalansági tényezőké nagyobb, hatásuk eredőjeként nagy bizonytalansági valószínűség érték adódik. A nem komfortos életérzés bekövetkezésének valószínűsége is adott értékhatárok között változhat. Itt a valószínűségi tartomány a már komfortosnak el nem fogadott életérzés bekövetkezéséhez tartozó bizonytalansági valószínűség értékétől (a korábban leírtak szerint a még komfortosnak elfogadott élethelyzet bizonytalansági valószínűség értékénél nagyobb), a biztonsági tényezők teljes hiányát mutató élethelyzet a teljes bizonytalanság valószínűségének értékéig (egyig) terjed, ez a bizonytalansági valószínűség skála végpontján van, ahol a teljes káosznak is nevezhető esemény következik be. Ez tehát az a helyzet, ahol a teljes bizonytalanság uralkodik biztonságot adó tényezők nincsenek, a bizonytalanság biztos. A tűréshatár átlépését, a bizonytalan életérzés kialakulását egy bizonytalansági tényező magasán szárnyalása is okozhatja, eredményezheti egy háború kirobbanása.

A XXI. század elejének „világképe, azt mutatja, hogy a biztonság a bizonytalansági skálán egyre magasabbra „kúszik”, ez felhívás az emberiségnek arra, hogy valahol meg

kell állni, mert egyébként az „káosz” állapotának réme fenyeget. A fantáziát még jobban elengedve – az energiaforrások teljes kimerítésével, a mérhetetlen környezetrombolással, a légkör „halálos sebével, vagy sebeivel”, stb. - a Föld pusztulását is sikerül az emberiségnek „megoldani”.

A nem egy adott helyzetnek, állapotnak értelmezett biztonság, az előzőek szerint, mint események halmaza is felfogható. Az események mindegyike a korábban értelmezett bizonytalansági valószínűséggel jellemezhető valószínűségi tartomány alsó és felső határa közé eső valószínűségeket hordozza. Az események halmazából az éppen vizsgált, vagy megélt időszak biztonságát kifejező esemény valószínűsége a biztonságot adó, és a bizonytalansági tényezők hatásaként eltérő lehet. Mindennapjainkban az egymást követő időszakokban azonos, vagy – kisebb, nagyobb értékben – eltérő valószínűségű események követik egymást, a bekövetkezett események valószínűségeinek eloszlásával jellemezhető az általános értelemben vett biztonság, a valószínűség értékek a biztonság minőségének a fokmérői, amit úgy is mondhatunk, hogy minél kisebb a bizonytalanság valószínűsége, annál biztosabb a biztonság.

Ha az előbb értelmezett helyzetekhez (eseményekhez) nem bizonytalansági valószínűségeket kötünk, hanem a biztonság valószínűségének értékeit rendeljük, akkor is jól értékelhető megállapításokat tehetünk. Bármely helyzetre (eseményre) igaz, hogy a bizonytalansága és a biztonsága valószínűségének értékét összeadva egyet kapunk eredményül. Nevezetesen, ha a teljes bizonytalanság valószínűségének értéke egy, akkor a biztonságának valószínűsége nulla, a két valószínűség összeg egy. A teljes biztonság állapotában a biztonság valószínűsége egy a hozzá köthető bizonytalanság valószínűsége nulla, a két valószínűség összege egy. A két valószínűségi skálát egymásmellé helyezve a két végponton az egyik skála nulla értéke és a másik skála egy értéke kerül egymás mellé. A skálán végighaladva az egyik valószínűség értéke folyamatosan nő, a másik valószínűség értéke csökken, de összegük bármely pontban egyenlő eggyel. Ezek alapján csak nézőpont kérdése, hogy a biztonság bizonytalanságáról beszélünk, vagy arról, hogy mennyire biztos a biztonság, tulajdonképpen a lényeg azonos csak nem mindegy, hogy optimista, vagy pesszimista szemüvegen keresztül szemléljük a biztonságot.

Az előbbieket szerint a biztonság a matematika oldaláról nézve is egy bonyolult jelenség, amely a XXI. század jelenlegi „világképét” értékelve még bonyolultabbá válik. Nem kizárt, hogy a valószínűségi folyamatok (globalizáció, terrorizmus, energiaforrások birtoklásáért folyó küzdelem, nemzetközi terrorizmus, fegyveres konfliktusok, környezetrombolás, stb.) bővülésével talán valóban matematikai apparátusokat kell igénybe venni a biztonság minél pontosabb jellemrajzának megalkotásához. A biztonság bonyolultságának megértéséhez a bemutatott matematikai apparátus is alkalmazható, de vele a biztonsághoz köthető számszerű értékek meghatározása, a biztonság fokának egzakt kifejezése – még sok premissa kikötése esetén is - egy nagyon bonyolult és időigényes feladat a modern számítógépek korában is. A tudományok fejlődése talán egyszer lehetőséget teremt arra, hogy egy olyan bonyolult „társadalmi jelenséget”, mint a biztonságot a legkomolyabban a „matematika nyelvén lehessen vallatásra fogni.”

A biztonságot nem lehetett, napjainkban pedig különösen nehéz lenne egy kifejezéssel, vagy egy szóval érthetővé tenni, mert az - az előzőekből is kiderül - egy sokkal bonyolultabb „jelenség”. A biztonság egy ki nem számíthatóan változó helyzet, vagy állapot, életérzés, stb. tudati visszatükröződése is. A korábban leírtakat is figyelembe véve a biztonság szó különféle értelemben használható, a teljességre törekvés nélkül lehet:

- Fogalom.
- Cél.
- Állapot, vagy helyzet.
- Az egyén; kisebb, vagy nagyobb közösség; a társadalom; a világ élethelyzete komfortosságának fokmérője.
- Komfortosság érezhető, érzékelhető szintjének tudati visszatükröződése.

A biztonság elméletének művelése, kutatása, gazdagítása, és a gyakorlatának megalapozása egy határtudomány – **biztonságtudomány** (de nevezhető **biztonságelméletnek**) - feladata, az elméleti tételek, rendszabályok gyakorlatba való

átültetése, azaz a biztonság megteremtése, fenntartása, szavatolása (illessük **a biztonság megteremtésének és fenntartásának, szavatolásának gyakorlata** kifejezéssel) a legszélesebb értelemben a biztonságpolitika feladata. A teoretikus és praktikus oldal egységet képez:

- **A biztonságstudomány (biztonságelmélet) egy komplex ismeretrendszer.**
- A biztonságot létrehozni akaró, megléte esetén azt szavatoló, azaz **a biztonság megteremtésének és fenntartásának, szavatolásának gyakorlata egy komplex tevékenységi (cselekvési) rendszer.**

A biztonságstudomány (biztonságelmélet) fogalmának megalkotásához segítségül hívom a Hadtudomány 2007/1 számában¹ a hadtudomány új fogalmára közölt meghatározást. Ennek analógiájára: **a biztonságelmélet a legtágabb értelemben a nemzeti, a nemzetközi biztonságot befolyásoló kihívások, veszélyek és kockázatok megszüntetésére, a lehető legkisebb szintre mérséklésére hivatott nemzeti, szövetségi, regionális, nemzetközi szervezetek tevékenységének sikerét meghatározó elméleti tételeket és gyakorlati tapasztalatokat összefoglaló ismeretrendszer.**

Az előzőeket figyelembe véve **a biztonság megteremtésének és fenntartásának gyakorlata: a biztonságelmélet ismeretrendszeréből levezethető teendők gyakorlatba való átültetésének komplex tevékenységi rendszere.**

A teljesség igénye nélkül – a biztonság szó használható:

- általános (filozófiai – elmélkedő tartalmú) értelemben,
- a társadalmi élet területeihez (politikai, gazdasági, szellemi),
- szakmai területekhez,
- technikai, és egyéb rendszerekhez kapcsolhatóan.

Azt, hogy a biztonság egy „széles sávban” értelmezett, egy komplex fogalom, az is bizonyítja, hogy napjainkban az élet számos területére vonatkoztatva találkozunk vele, többek között az alábbi szavakhoz, kifejezésekhez kapcsolódóan:

- politikai (némiképpen filozófiai értelmű),
- katonai,
- szociális,
- társadalmi (némiképpen filozófiai értelmű),
- környezeti,
- nukleáris,
- energetikai,
- ökológiai,
- közlekedési,
- információ-, és hírközlés,
- létbiztonság,
- technikai rendszerek (atomerőművek, energia ellátórendszerek, informatikai rendszerek, stb.) biztonsága.

A biztonság a hatóköre szerint lehet:

- globális (a világ egészére),
- regionális (egy vagy több földrészre, illetve azok egyes részeire), szövetségi rendszerek országaira kiterjedő,
- országokra, országrészekre,
- nagy és kis közösségekre,
- egyénre értelmezett.

A biztonság fogalmát nehéz meghatározni, ennek ellenére ezt már sokan és sok helyen megtették (Hadtudományi Lexikon; A Magyar Nyelv Értelmező Szótára; az NSZK-ban kiadott Biztonságpolitikai Szótár; de a hazai és külföldi folyóiratokban, tankönyvekben, oktatási segédanyagokban is fellelhetjük). A fogalmi meghatározások ismétlése nélkül a

---

¹ KÖSZEGVÁRI Tibor: *A hadtudomány mai problémái, területei és új fogalma (Hadtudomány (Magyar Hadtudományi Társaság, Budapest XVII. Évfolyam 2007/1 szám) 13. oldal.*

korábban leírtakból is kiderül, hogy egy komplex fogalomról van szó, amely a racionális tényezőkhöz kívül érzéseket és érzelmeket kifejezőkkel is telített.

A Hadtudomány 2006/3 számában² a biztonság kérdéseivel foglalkozó cikk szerzője egy kutatónak ebben a kérdésben kifejtett véleményét összegezve írja, hogy „*azon túlmenően, miszerint a statikus állapotnak tartott biztonságot komplex rendszerként értelmezi, a biztonság meglétét az esetleges veszélyek leküzdésére való képességgel, az erre való felkészültséggel köti össze. Ezzel a biztonság nem egyszerűen állapot, hanem egy olyan cél, amelynek eléréséhez aktivitásra, cselekvésre van szükség.*”

A leírtak hangsúlyozzák a biztonság komplex jellegét (ezzel egyébként a cikk szerzője is azonosul), azt statikus állapotnak tekinti, meglétét a veszélyek leküzdésére való képességgel, felkészültséggel köti össze. A biztonság eszerint csak egy adott helyzetben a „végállomáson” értelmezhető, melynek záloga adott képesség, és felkészültség megléte. Ugyanakkor a biztonságot, mint célt aktivitással, cselekvéssel lehet elérni. A biztonság megléte statikus állapot, a hozzá vezető út dinamikát feltételez. De mik a hozzávezető út közbülső állomásai?

Meglátásom szerint az abszolút biztonság egy ideális állapot, amelyet a mai világban még megközelíteni sem lehet. Az ideális állapot megteremtése a földön a teljes biztonságot az „álmóvilág” elérését jelentené, amit - ha csak a mérhetetlen környezetrombolást, a föld légkörének megsebzése miatti különleges időjárási jelenségek kialakulását, a globalizációt, a terrorizmust, a civilizációs veszélyeket említjük is – teljesen ki lehet zárni, azaz lehetetlen esemény. A biztonság vizsgált értelmezésében az emberi tényezők egyik oldala az érzelmek hiányzik. Kétségtelen, hogy az ideális helyzethez közelítve a komfortosság érzése egyre inkább „kiteljesedik”. Az idézetben a biztonság, mint állapot és, mint cél külön-külön dimenzióban van értelmezve, amelyek csak az ideális tartományban találkoznak. Ehhez a tartományhoz közelítve számtalan „állomáson” keresztül vezet az út, és állomásonként más-más minőségű a komfortosság, és csak részecskék teljesülnek. Ami hiányzik, a biztonság mértékének a megítélése. A biztonság ugyanis érzelmekkel, érzésekkel is telített, azokkal kapcsolható össze. A biztonságérzet, ezek mélységével összefüggésben más-más minőséget mutat, állandóan változik. A változást a biztonságot adó, és a bizonytalanságot keltő tényezők erősségének hatásrendszere, a kölcsönhatások eredője indukálja. Mivel az abszolút biztonság elérhetetlen, ezért a biztonságot is célszerű állandóan változó állapotnak tekinteni, amelyet a változás függvényében a biztonság részecskéi is jellemezhetnek. A korábban leírtakkal összefüggésben az adott valószínűségi tartományban megfogalmazható tartalommal lehet értelmezni.

A biztonság, mint cél jelentheti a teljes (abszolút) biztonság állapotát, ahova eljutni bármikor lehetetlen volt, a mai forrongó és felbolydult világban az eléréséről még álmodni sem lehet. Sokkal életszerűbb, ha a már korábban értelmezett valószínűségi skálán ideálisnak elfogadott (bizonytalanságtól mentes) teljesen komfortos és a még komfortosnak elfogadott élethelyzet, mint határok közötti állapot elérése a cél, már csak azért is, mert világunkban a biztonságot övező bizonytalansági tényezőket egyszerre kizárni nem lehet.

A biztonság komplex értelmezése szerint, ha a biztonságérzetet emelő és csökkentő tényezők hatásrendszere olyan érzelmi állapotot hoz létre, amelyet az emberek komfortos élethelyzetnek fogadnak el, akkor ezt a helyzetet a korábban értelmezett valószínűségi skála egy adott pontjával azonosíthatjuk. Napjainkban a biztonságérzetet befolyásoló tényezők sokasága övezi életünket, ezek felsorolása nehéz vállalkozás, (e tanulmány egyik részében e tényezők sokrétűségének bemutatására kísérlet történik). Ezek között a tényezők között vannak olyanok, amelyeket a biztonság, vagy a bizonytalanság minősített állapotának nevezhetünk, például a béke, vagy a háború. A béke olyan érzetet is kelthet, hogy a biztonság ideális állapotához vagyunk közel. Sajnos a béke a mai értelemben, ugyanúgy, mint a biztonság számtalan bizonytalansági tényezővel van „terhelve”. A háború valamikor, csak a csatatereken, vagy azok behatárolható közelségében jelentett

---

²FARKASNÉ Zádeczky Ibolya: *A biztonságot veszélyeztető globális kihívások.* (Hadtudomány. MHTT. Budapest XVI. évfolyam 3. szám 2006. szeptember, 41. oldal.)

teljes bizonytalanságot, a csatatértől való távolság növekedésével a bizonytalanság valószínűsége arányosan csökkent, a hátszágban a „csatazajt sem lehetett hallani”. A XX. század pusztító világháborúiban a hátszág és harctér között van ugyan különbség, de a hátszág biztonsága számtalan bizonytalansági tényezővel van terhelve. A legújabb korban a tömegpusztító eszközök megjelenése, az orbitális és globális fegyverek kifejlesztése a hátszág korábbi - csirájában még meglévő - biztonságát teljesen „aláássa”, a biztonság itt is csaknem teljesen bizonytalanná válik. A háborúval, mint a biztonságnak egy minősített helyzetével, az azzal kapcsolatos teendőkkel, kezelésével egy ország alaptörvénye – az alkotmány- is foglalkozik. A katonai biztonság a legáltalánosabb értelemben vett biztonság egyik fontos – sajnos még napjainkban sem elhanyagolható - tényezője, a történelemben pedig egyik döntő, ha nem a legfontosabb tényezője volt. Az előzőek miatt a béke, biztonság és háború kérdéseit a maga szemszögéből a hadtudomány is kutatja.

A magyar Alkotmány is foglalkozik a bizonytalansággal övezett biztonság minősített helyzeteivel. Az állam létét, a nemzeti vagyont, a nemzeti értékeket, az állampolgárok egészségét, vagy jelentős részének biztonságát, a vagyonszükségletet fenyegető helyzeteket, állapotokat, kockázatokat „kezelését” is előírja. Másképpen veszély, vagy veszélyeztetettség esetére, azaz a minősített időszakokhoz állami szintű feladatokat ír elő személyek és szervezetek részére. A felelős személyek és szervezetek alkotmányban rögzített feladata adott feltételek megléte esetén a kialakult helyzet minősítése, ennek kihirdetése, a hozzá kapcsolódó teendők meghatározása, rendszabályok bevezetése, az állami élet rendjének szabályozása, az állampolgárok igénybevételének elrendelése, stb.

A biztonság értékelésekor a biztonságérzetet emelő, és csökkentő tényezők sokaságából a negatívan ható tényezők kerülnek általában napirendre, részben azért, mert számuk világunkban emelkedő tendenciát mutat, másrészt, mert a hiányukat pozitívan ható tényezőként értékelhetjük. A biztonságot befolyásoló tényezők némelyike bonyolultságuk miatt elméleti (filozófiai) értelmű, mint a háború, béke, időjárás anomália, terror, terrorizmus, stb.), mások egy konkrét helyzet meglétét fejezik ki, mint robbantásos merénylet sorozat egy adott helyszínen, szökőár az Indiai-óceán medencéjében, WTC elleni merénylet, Beszlán-i iskolások katasztrófája, stb. Természetesen a bizonytalanságot okozó tényezőknek más rendező elv szerinti csoportosítása is lehetséges.

A BIZTONSÁGOT FENYEGETŐ ÉS BEFOLYÁSOLÓ VESZÉLYFORRÁSOK

A biztonságot fenyegető és befolyásoló veszélyforrásokat sokféleképpen lehet csoportosítani, felosztani, csak a rendezőelvet kell egyértelművé tenni. A továbbiakban tekintsük át a felosztás egy változatát.

A biztonságot befolyásoló és fenyegető veszélyforrások³ eredetük szerint lehetnek:

- Társadalmi léttel összefüggő
- Természeti eredetűek.

(A felosztás további részében a rendező elv: elsőként a veszély, ezt követően az általa okozható – legjellemzőbb – a biztonságot jelentősen befolyásoló jelenség, helyzet, állapot, tevékenység, cselekvés megnevezése.)

A társadalmi léttel összefüggő veszélyek, a társadalom:

- politikai,
- gazdasági,
- szellemi berendezkedéséből, viszonyaiból eredő veszélyek lehetnek.

---

³ Barla Ildikó: *A katasztrófavédelem hazai és nemzetközi rendszere című cikk felosztását is figyelembe véve. (Védelmi tanulmányok 45. kötet a Stratégiai Védelmi Kutató Hivatal időszakos kiadványa, Budapest 2001. 9. oldal.).*

A társadalom politikai, gazdasági, és szellemi élete sok szállal van összeszöve. A társadalmi lét kizárólag egyik vagy másik területének biztonságát befolyásoló, vagy veszélyeztető veszélyforrások – talán - nem is léteznek, ugyanis nincsenek a társadalmi létnek egymástól teljesen független elválasztható területei, azok csak elméletileg lehetségesek. Ha ezt nem vesszük figyelembe a felosztás csak nagyon mesterkélt lehet. A további felosztásnál bármilyen rendezőelvet követünk az alkotóelemeknek lesznek politikai, gazdasági, szellemi vonatkozásai is.

A TÁRSADALMI LÉTTTEL ÖSSZEFÜGGŐ VESZÉLYEK

egy másik lehetséges csoportosítása, felosztása, (a csoportok között itt is átfedések vannak):

- Az életkörülményeket, az élet minőségét befolyásoló tényezők.
- A közbiztonságot fenyegető veszélyek.
- Erőszakos cselekmények által keltett veszélyek.
- Civilizációs veszélyek.
- Humán és ökológiai veszélyek.

Az életkörülményeket, az élet minőségét befolyásoló tényezők

1. A megélhetés pénzügyi, gazdasági feltételeinek drasztikus csökkenése.
2. Szellemi és fizikai terror kilátásba helyezése (gyűlöletkeltés, rasszista jelenségek eluralkodása, stb.).
3. A társadalmi élet jelentős megváltozása (zavargások, ezzel összefüggő rendkívüli állapot bevezetése, stb.)

A közbiztonságot fenyegető veszélyek

4. Az élet-,
5. Vagyonbiztonságot fenyegető cselekmények.

Erőszakos cselekmények által keltett veszélyek

6. A háború.
  - Az általános értelemben vett háború, amely - politikai, ideológiai, gazdasági, diplomáciai, stb. – eszközökkel folyhat, akkor lehet romboló hatással (a föld adott nagyságú részén) a biztonságra, ha az ellentétek végsőkéig kiéleződnek és **a fegyverek kapnak főszerepet, azaz a szembenálló felek fegyveres erőszakkal akarják elérni céljaikat, közöttük fegyveres küzdelem folyik.**
  - A **világháború**, ami nem más, mint államkoalíciók földrészeket átfogó küzdelme fegyveres erők alkalmazásával, **földrészekre kiterjedő fegyveres erőszak**, már maga is egy olyan tényező, amely a biztonságot annyira „aláássa”, hogy a már korábban értelmezett valószínűségi skálán a nem komfortos életérzés szakaszába jutunk.
  - A **világégés** a földkerekség nagy részének háború által bekövetkező elpusztulása – **globális katasztrófa, a teljes bizonytalanság állapota**, egy olyan állapot, ahol már a biztonsági tényezők legfeljebb nyomokban ismerhetők fel.
7. Terrorizmus.
  - Robbantásos cselekmények.
  - Öngyilkos akciók.
  - Közintézmények (kórház, iskola, színház, stb.) elfoglalása, túszejtés, szabadítási kísérletek a túsok tömeges kivégzése.
  - Repülőgép eltérítések, túszejtés, szabadítási kísérletek a túsok kivégzése, vagy repülőgép felrobbantása.
8. Szabotázs cselekmény.
  - A normális élettevékenységek szándékos bénítása, járművek, középületek tömeges esztelen rongálása, pusztítása, amelyek – sajnos - emberéleteket is követelnek.

Civilizációs veszély, amelynek forrása lehet:

9. Nukleáris anyag, nukleáris rendszer.

Rendkívüli állapot, vagy katasztrófa bekövetkezhet:

- Nukleáris és radioaktív anyagszállítás közben.
- Nukleáris energiarendszer meghibásodása esetén.
- Atomreaktor balesetekor.
- Atomenergiával működő rendszer (atom-tengeralattjáró stb.) balesete esetén.

10. Veszélyes anyagok előállítása, felhasználása, tárolása.

Rendkívüli állapot, vagy katasztrófa bekövetkezhet:

- Veszélyes ipari létesítmény.
- Kőolajfinomító, és tároló, üzemanyag, fűtőanyag tároló létesítmény.
- Veszélyes hulladékokat tároló létesítmény balesetekor.

11. Veszélyes anyagok szállítása.

Katasztrófa bekövetkezhet:

- Közúton.
- Vasúton.
- Vízen.
- Légi úton való szállítás során.

12. Ipari létesítmények, gazdasági, közlekedési, stb. létesítmény.

A katasztrófa legfőbb kiváltó oka:

- A tűz.

Humán és ökológiai eredetű veszély, amely eredete szerint lehet.

13. Egészségügyi.

A rendkívüli állapot bevezetését indokolhatják:

- A járványok.

14. Az emberek helyzetváltoztatásával összefüggő.

A rendkívüli állapot bevezetésének alapja az emberek tömeges vándorlása (önkéntes áttelepülése, vagy szándékos elüldözése), ami nem más, mint az emberi:

- Migráció⁴.

15. Ökológiai (az élőlények – növények, állatok, emberek - életfeltételeit lényegesen befolyásoló – éghajlati, talaj-, földfelszíni tényezők megváltozása, életminőséget jelentősen befolyásoló változások).

A rendkívüli állapot bevezetésének, vagy a katasztrófának a kiváltó oka lehet:

- Természetet károsító kiterjedt tűz.
- Éhínség.
- Élővilág (növények, állatok) kipusztulása, stb.

TERMÉSZETI EREDETŰ VESZÉLYEK LEHETNEK:

16. Hidrológiai.

Hidrológiai eredetű rendkívüli állapotot, vagy katasztrófát okozhat:

- A szökőár.
- Az árvíz.
- A belvíz.
- Az özönvízszerű esőzés.

17. Geológiai.

Geológiai eredetű rendkívüli állapotot, vagy katasztrófát okozhat:

- A földrengés.
- Esőzést követő nagy kiterjedésű földcsuszamlás.
- A geológiai eredetű talajmozgás.

---

⁴ Az állatok migrációja (időszakos vándorlása) is lehet rendkívüli események forrása, napjaink fenyegető veszedelme a madárinfluenza elterjedése főképpen a madarak vándorlásához köthető.

18. Meteorológiai.

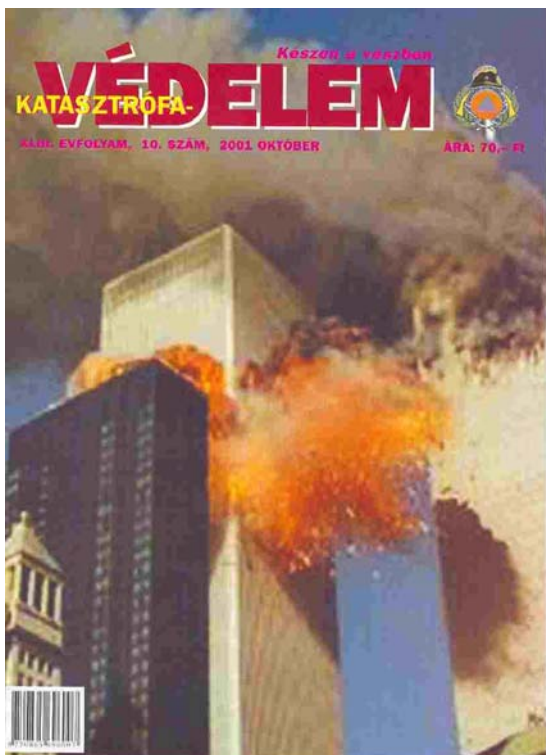
Meteorológiai eredetű rendkívüli állapotot, vagy katasztrófát okozhatják a levegő mozgásából eredő rendkívüli időjárási viszonyok, azaz:

- Tornádó, tájfun, hurrikán, trópusi eredetű rendkívüli meleg, vagy sarkvidéki eredetű rendkívüli hideg légáramlat, stb.

NAPJAINK BIZTONSÁGÁT A TERRORIZMUS ÉS A KATASZTRÓFÁK MÉRGEZIK LEGINKÁBB

Egy emberöltővel ezelőtt az emberek úgy gondolták, hogy annál szörnyűbb dolgok, mint amelyek a második világháború idején zúdultak az emberiségre nem történhetnek. Az 1940-es évek közepétől egy ideig remény volt rá, hogy minden alkotóerő az emberiség javát szolgálja. Az elmúlt mintegy hatvan év történései ezt cáfolják, mert a fegyverek csak időnként hallgattak el, a népek, nemzetek, szövetségek ellentétei egészen egy újabb háború szélére sodorták a világot. Szerencsére a józanul gondolkodó politikai erőknek ezt sikerült megakadályozni. De másokat nem. A globalizáció, az energiaforrásokért folyó harc, a nagyhatalmak szellemi, politikai, gazdasági befolyásának más nemzetekre való kiterjesztése, a környezetrombolás, emberi kultúrák kibékíthetetlen ellentéte, és egyebek számtalan veszélyt teremtettek. Ezek közül a terrorizmus és a különféle eredetű katasztrófák mérgezik, mételyezik leginkább napjaink biztonságát. A világ biztonságának adott szintjét megőrzendő a legfontosabb teendőkké léptek elő a terrorizmus elleni harc, és a katasztrófavédelem. A továbbiakban érdemes áttekinteni, hogy miért is fontos a terrorizmus elleni határozott és következetes fellépés, miért van szükség hatékony katasztrófavédelemre.

A terrorizmus

A New York-i WTC elleni terrortámadás (1. kép) hatodik évfordulóján az emberiség még mindig a terrorizmust tartja az egyik legnagyobb veszedelemnek.

A terrorcselekmények mindegyike merénylet a biztonság ellen. A pusztító akciók tárháza szinte kimeríthetetlen, a fegyvertárba tartoznak többek között:

- A repülőgép-eltérítés.
- A túszejtés.
- Közintézmények – iskola (2. kép), kórház, színház, stb. - elfoglalása zsarolás, vagy követelések teljesítése céljából.
- Az öngyilkos robbantásos cselekmények.
- A neves személyiségek elleni merényletek.
- A zsarolási céllal történő emberrablás.

1. kép. A WTC elleni terrortámadás

- Az illegális szervezetek (IRA, ETA, stb.) fegyveres tevékenysége és szabotázs cselekményei.

2. kép. A Beszlan-i terrorakció után

3. kép. Vegyi támadás a Tokió-i metróban

Ennek oka az, hogy egy-egy ország, ország csoport, nagyhatalom politikája nyomán az érdekek sérülése nemcsak egy országban jelentkezik, és az azt követő „reakció” a nemzeti kereteket meghaladja. A nemzetközi terrorizmus azonban annál több mint, amikor egyidőben több országban fordulnak elő terrorcselekmények. A legfőbb ismérv az, hogy az akciók többé-kevésbé előre megtervezettek, összehangoltak, szervezeten több ország illegális (vagy esetleg legális) szervezeteinek részvételével hajtják végre, és a legtöbb esetben több országot is érintenek, érinthetnek. Jellemző lehet, hogy egy nemzetközi szervezet elleni merénylet a cél, miközben a rombolásra felhasznált eszközök – amelyek nem éppen véletlenül például utasszállító repülőgépek, vagy esetleg más közlekedési eszközök - rövid idő alatt célba érnek, és az akció eredményeként szinte kivétel nélkül minden esetben több nemzet (állam) a szenvedő fél (pl. a World Trade Center elleni akció), tömeges emberáldozatot követelve.

- A mérgező anyagok (3. kép), pl. lépfene (anthrax), robbanó szerkezetek, pl. levélbomba, vegyi eszközök (gázok) alkalmazása.
- A nukleáris eszközök megtorlás céljából való felhasználása; stb.
- A robbantások (4. kép).

A XXI. században a világ népeinek biztonsága kiteljesedhetne, hiszen ennek ma minden gazdasági, technikai feltétele adott, talán kellő akarat esetén politikai feltételei is megteremthetők. A háborúk, fegyveres konfliktusok kizárásának elvi lehetősége fennáll, ehhez azonban az

ellentétek megoldásának hatékonyabb nemzetközi mechanizmusát kellene működtetni. Gyakran az érdekellentétek éleződése, megoldatlansága, a megoldás halogatása áll a fegyveres konfliktusok, terrorcselekmények háttérében, de egy jogszerűtlen, igazságtalan háborút követő elégedetlenségi hullám éppen polgárháború, vagy terrorcselekmények formájában ölt testet.

A XXI. század elejére a terrorizmus nemzetközivé vált.

Gyakran úgy tűnik, hogy a terrorcselekmények nem reális célok elérését szolgálják. Az értelmi szerzők talán ezt a látszatot akarják kelteni, tudatában annak, hogy rövid idő alatt nem tudnak célt érni, de módszeresen hosszú idő alatt az elképzelésük győzedelmeskedik. Talán a „lassan járj, tovább érsz” - elvet követik. Az Izraelben elkövetett terrorakciók kis lépésenként Izrael elpusztítását kívánják elérni. Az Irakban elkövetett terrorakciók az idegenek mielőbbi távozását szorgalmazzák. Az al-Kaida esetében a végcélt csak évszázadokkal később az utódoknak kell elérni, ekkor jön (jöhet) létre a most is folyó harc eredményeként a világkalifátus.

4. kép. Londoni utca terrortámadás után

A terrorizmus jellemrajza

A továbbiakban vizsgáljuk meg, hogy mi alapján lehet a terrorizmust századunk egyik legfőbb veszélyének tekinteni. A vázlatos jellemrajz bizonyára kellő alappal szolgál ehhez a megállapításhoz.

Adalékok a jellemrajzhoz⁵:

- A terrorizmus eszköztára elég gazdag, ezért nehéz még csak „megjósolni” is a megjelenési formáját, idejét és helyét.
- A terrorcselekmények előkészítésében és végrehajtásában döntő szerepet játszanak a korszerű technikai eszközök és rendszerek, (a világháló, a híradás, a modern közlekedési eszközök, távvezérlési technika, műholdas felderítés, álcázás, rejtés legújabb eszközei, stb.)
- Gyakran a terroristák sokkal korszerűbb technikai eszközök birtokában vannak, mint azok a szervezetek, amelyeknek ellene fel kellene lépni.
- A terrorizmus egy különleges háborút vív, amelyben a terroristák a támadót jelenítik meg, a megtámadott fél pedig az egész világ. Az eddig háborúk leggyalázatosabb formája, amelyben a megtámadottnak szinte nincs is lehetősége védekezni.
- A terrorizmus a kísértetként jelenik meg, amely tömegeket tart rettegésben, de ilyen minőségében bűncselekmény is.
- A terrorizmus megalkuvásra sem hajlandó, megegyezésre képtelen, egy eszméért elvakultan harcoló emberek cselekményeit takarja. A végtelenségig embertelen vérontást, pusztítást jeleníti meg, amelyben az elkövetők semmiféle emberi-etikai normához nem tartják magukat.
- A terroristák megtalálása gyakran szinte lehetetlen feladat, sokan az öngyilkos akciókban elpusztulnak, vagy tűzharcban veszítik életüket.
- Ha a terrorcselekmények háttérében ország, vagy országok állnak akkor, azokat a nemzetek közössége politikai, gazdasági szankcióval (embargó) sújtja, kiközösíti, vagy a világszervezet megbélyegzi.

⁵ Hadnagy Imre József: *Néhány gondolat a terrorizmus elleni harc időszakos társadalmi, katonai és rendvédelmi kérdései konferencián elhangzottakhoz cikk nyomán. Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények. ZMNE. Budapest. 2003..*

- Az emberiségnek nagyon nehéz dolga van a (nemzetközi) terrorista szervezetekkel, mert azok a világ elől elbújva szervezik akcióikat, a láthatatlanságot választják. Ha azt egyáltalán megteszik, a véres események után hozzák a világ tudomására, hogy ők állnak a terrorakciók háttérben.
- A terrorizmus egy arcnélküli, a békés világ mételyeként, elsősorban rettegést, félelmet, szenvedést hozó, a pusztítóeszközök egész arzenálját felvonultató „fenevad hadviselés”.
- Az emberiség kénytelen szembesülni azzal, hogy napjainkban már nem is tartoznak a különlegességek közé a fegyverropogástól hangos terrorcselekményekről, eseményekről szóló híradások.
- A terrorizmus a settenkedő veszedelem, a „békébe ájult világban” szinte zavartalanul készíti elő, és hajthatja végre akcióit.
- A terroristák a meglepetésre építenek, egy adott cselekmény bekövetkezésére utaló jelek rejtésére kínosan ügyelnek.
- A terrorizmus a fasizmushoz hasonló fenevad, ha idejében megállítják, akkor nagyon sok szenvedéstől menekül meg a világ.
- A terrorizmus a maga eszközrendszerével, alattomos megjelenési módjával képes megtörni a népek békés életét, kérdéssé tenni biztonságát.
- A terrorakciók jogellenes cselekmények, illetve olyan – elsősorban pusztító (romboló) eszközöket is alkalmazó – fellépések, amelyek a fegyveres küzdelemben nem szokásosak, nincsenek összhangban a hadviselésre – évszázadok alatt kicsiszolódott normákkal, az arra vonatkozó nemzetközi egyezményekkel.
- A terrorizmus, a terrorcselekmények mindegyike az emberiség elleni gonosztettnek számít, az emberek, népek megfélemlítésének, rettegésben tartásának eszköze, a társadalmi élet egy szükségtelen jelensége.
- A terrorizmus mindenható urai a saját „gárdát” sem nagyon tisztelik. Több országban a fiatalokat tudatosan készítik fel az „önfeláldozásra”. Az adott egyházak közreműködésével az örök földöntúli étellel kecsegtetik őket, mint nemzeti hősokeket. A fiatalok a lelki felkészítést követően bátran áldozzák fel magukat az öngyilkos akciókban.
- A témába tartozó szakirodalom, a médiában megjelent írások, híradások, konferenciákon elhangzott előadások alapján a terrorizmust találóan jellemező, és természetrajzába illő – a korábbiak némelyikét ismétlő - megállapítások egy csokorba szedve az alábbiak. A terrorizmus:⁶
  - Hadüzenet nélküli háború.
  - A fegyveres összeütközés egy sajátos formája.
  - Aszimmetrikus hadművelet.
  - A bűnözés egy módja.
  - Bűncselekmény.
  - Emberiség elleni büntett.
  - Biztonságot fenyegető tényező.
  - A békés világ mételye.
  - Az atomkor kísértete.
  - Fenevad hadviselés.
  - Nem egyenruhás hadviselő fél.
  - Láthatatlan arcvonal.
  - Front nélküli háború.
  - Hadüzenet nélküli fegyveres harc.

---

⁶ U.a.m.e. 97-98. oldal. Néhány gondolattal kiegészítve.

- Emberiség elleni agresszió. egy politikai, ideológiai vagy vallási eszme, amely az erőszak legitimációjául szolgál.⁷
- Arc nélküli ellenség.
- Settenkedő veszedelem.
- Az emberi gonoszság torz szüleménye.
- „Sötétben bujkáló fegyveres horda.”
- Gonosztett az emberiség ellen.

A terrorizmus elleni fellépés – háború a terrorizmus ellen

A terrorizmust megfékezésének egyetlen módja háború a terrorizmus ellen⁸. Az új évszázad eddigi néhány évében minden eddiginél kíméletlenebb terrorcselekmények történtek (többek között az USA-ban, Izraelben, Spanyolországban, Irakban, Oroszországban, Egyiptomban). A terroristák számos országot meg akarnak leckéztetni az iraki szerepvállalás miatt. Ilyen előzmények után a civilizált világnak „keresztes háborút” kell hirdetni a terrorizmus ellen, olyan számvetéssel, hogy azt győztesként be is fejezze.

A terrorizmus elleni sikeres háború érdekében:

- Fel kell tárni a terrorizmus kiváltó okait (összességében, és a világ régióira vonatkozóan).
- Egyértelművé kell tenni a terrorizmus elleni háború elkerülhetetlenségét.
- A lehető legtöbb államot meg kell nyerni ehhez a küzdelemhez, beleértve a fegyveres fellépésben való részvételt is.
- Ki kell dolgozni a fegyveres fellépés legcélravezetőbb módjait, módszereit.
- Meg kell teremteni a terrorizmus elleni háborúban résztvevő szervezetek szoros együttműködésének feltételeit.
- Létre kell hozni a terrorizmus elleni háború leghatékonyabb eszközrendszerét.
- Fel kell készülni a viszontválaszra, a terrorakciók megelőzésére, a terrorizmus „váratlan csapásának” elhárítására.

A továbbiakban tekintsük át, hogy mivel jellemezhető a terrorizmus elleni háború:

- A klasszikus értelemben vett háború ismérvei csak részben igazak rá.
- A világ terrorizmussal fertőzött részein csak multinacionális erők egyidejű fegyveres fellépésével lehet sikert elérni.
- A terrorizmust támogató államokat úgy kell elszigetelni, hogy ne tudjanak menedéket adni a terroristáknak, terrorszervezeteknek.
- Kizárt a hadtudomány által hirdetett módon a szembenálló felek közötti nyílt fegyveres összeütközés katonai szervezetekkel, eszközökkel, és tervek szerint.
- A szembenálló félnek, a terrorista szervezeteknek nincs reguláris fegyveres ereje.
- A terrorista jogi értelemben nem tekinthető harcosnak.
- Hadszintér a klasszikus értelemben nem létezik. A fegyveres cselekmények nem a klasszikus értelemben folynak, mivel a terroristák legkedvezőbb létezési módja „oszolj el a tömegben, és a világon”.
- A terrorizmus elleni háború nem hagyományos módon kezdődik. Nincs csapatösszevonás, hadművelati felvonulás és szétbontakozás,

---

⁷Havasi Zoltán: *A terrorizmus és a jog.* (Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények. ZMNE. Budapest. 2003. 7. évfolyam 4. szám.. 46. oldal 3. bekezdés.)

⁸Hadnagy Imre József: *Néhány gondolat a terrorizmus elleni harc időszzerű társadalmi, katonai és rendvédelmi kérdései konferencián elhangzottakhoz cikk nyomán.* Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények. ZMNE. Budapest. 2003.

arcvonal, harcrend, stb. egységes elgondolás és terv alapján folyó haditevékenység.

- Egyidejűleg több helyszínen, nagy valószínűséggel megbízható felderítési adatokra alapozva meglepetésszerű rajtaütéssel történik a rejtőzködő terroristák elleni támadás, a helyzettől függően ezt követi a lefegyverzés, az elfogás, végső esetben az élő erő, valamint a terrorakciókhoz felhasználni kívánt eszközök elpusztítása.
- Góccokban jóval a háborús küszöb alatti fegyveres összeütközés folyik.
- A terroristák egyidőben sokféle harcmódot alkalmaznak, ezért az ellenük fegyveresen fellépőknek kiválóan felkészültnek, felkészítettnek kell lennie.
- Kommandókra épülő (kis kötelékekkel történő) harc folyik.
- Összességében a világnak csak nagyon kis szeletében jelenít meg „hadiállapotot”.
- A fegyveres fellépés időtartama nem határolható be, valószínűsíthető az elhúzódó háborús állapot.
- A megtámadottnak nem mindig van alkalma fegyvert használni.
- Különleges hadviselési móddal lehetséges az ellenfél felörlése. Ez hasonló ahhoz, mint amikor az oroszok - a II. világháborúban - Sztálingrádban (ma Volgográd) minden házért külön csatát folytattak. Ezt a mai helyzetre átültetve azt jelenti, hogy a terroristák minden sejtjét külön fel kell kutatni, és ellene fegyveresen fellépni, azt tudva, hogy térben azok jelentős távolságra helyezkedhetnek el egymástól.
- A terroristákat sok helyen a nép fiának tekintik, tisztelet övezi őket, ezért az ellenük való fellépés népharagot vált(hat) ki.
- Különleges szerepet kap a polgári katonai együttműködés (CIMIC).
- A szembenálló felek aszimmetrikus hadviselést folytatnak. Az aszimmetria többek között abban jelentkezik, hogy:
  - Az egyik oldalon azok az államok (szövetségi rendszerek) állnak, amelyek tudományosan szervezett, modern eszközökkel ellátott (nehézfegyverekkel is rendelkező) haderőt tartanak fenn biztonságuk szavatolására.
  - A másik oldalon esetenként bizonyos államok támogatását élvező csoportosulások, szervezetek, stb. állnak, amelyek célkitűzéseik elérése érdekében titkos katonai szervezeteket, csoportokat tartanak fenn és alkalmaznak, gyakran (öngyilkosságot is vállaló) egyéneket készítenek fel az akciók végrehajtására, legtöbbször csak egy-egy kijelölt cél rombolására, megsemmisítésére elegendő fegyver (robbanó eszköz) igénybevételével. Az akciókra való felkészítés rejtetten, a cselekmények végrehajtása nem a nemzetközi jog, és a hadviselési szabályok szerint történik. A terrorcselekményeket legtöbbször azokon a helyeken hajtják végre, ahol tömegek vannak jelen és a romboláson kívül a pszichikai hatás is a legnagyobb.

Katasztrófavédelem

Civilizáltabb világ, nagyobb biztonság – a XXI. század valósága nem igazolja ennek a gondolatnak az igazát. A civilizáció kiteljesedése a biztonságra sincs hatás nélkül, mert nemcsak pozitív hatása van, hanem különféle eredetű veszélyek forrása is, amelyek sok gondot és bajt sokszor katasztrófák formájában zúdítanak az emberiségre. Az embertől nem függő természeti katasztrófák (5., 6., 7., 8. kép) esetén a fizikai környezetben a károk szinte kivédhetetlenek, a személyi veszteségek azonban kellő odafigyeléssel minimalizálhatók, vagy elkerülhetők. Más a helyzet az embertől függő rendszerek (9., 10., 11., 12., 14., 14. kép) katasztrófájával kapcsolatban. Az ember az általa alkotott rendszereket felügyelheti, működését szabályozhatja, a konfliktus helyzeteket

A biztonság korszerű értelmezése, azaz a biztonság ma már sokkal bizonytalanabb, mint korábban bármikor

megoldhatja, ezeknek a rendszereknek a katasztrófája elméletileg elkerülhető. De a mesterséges rendszerek is veszélyhordozók, katasztrófájuk is bekövetkezhet, számtalanszor be is következett.

5. kép. Erdőtűz valahol Európában

Katasztrófák következményeinek felszámolása, az adott földrajzi térségben az élet megszokott ritmusának visszaállítása a hatóságok, valamint sok-sok önkéntes szervezet, és öntevékeny ember közreműködésével érhető el. A katasztrófavédelem kis, vagy nagy közösségeknek, országoknak, néha földrészeknek, olykor a világ egészének az ügye. A katasztrófavédelem közügy, állami feladat, melyet törvény szabályoz.

A biztonság adott szintjének elérése, megtartása, visszaállítás, szavatolása érdekében jól működő katasztrófavédelmi rendszert kell létrehozni és működtetni. A biztonsággal kapcsolatos teendőket elméletileg meg kell alapozni, ehhez jól illeszkedő szervezetet kell

A biztonság korszerű értelmezése, azaz a biztonság ma már sokkal bizonytalanabb, mint korábban bármikor

létrehozni, melynek feladatrendszerét törvényben szabályozni kell, a beavatkozó szervezetet felkészülten készenléti állapotban kell tartani ahhoz, hogy katasztrófa esetén a gyakorlati teendőit időben elkezdhesse, és akadálytalanul és lehetőleg sikeresen végrehajtsa.

6. kép. Földrengés Japánban

A biztonság korszerű értelmezése, azaz a biztonság ma már sokkal bizonytalanabb, mint korábban bármikor

A katasztrófavédelem, mint fogalom, és mint rendszer

A biztonsággal kapcsolatos teendők elméleti megalapozásában első a **katasztrófavédelem fogalmi meghatározása**, ezt követi az ehhez illeszkedő **katasztrófavédelmi rendszer** létrehozása.

7. kép. A Frances hurrikán munkában

8. kép. Tájkép cunami után

Fogalmi meghatározás szerint a katasztrófavédelem, mint megelőző tevékenység a biztonsága szavatolásának az a részterülete, amely a maga reális képességeivel, szükség esetén nemzetközi, vagy világszervezetekkel együttműködve olyan állapotot képes biztosítani, amelyben kizárható, vagy megbízhatóan kezelhető az esetlegesen

bekövetkező (katasztrófát kiváltható) veszélyek, illetve adottak az ellene való hatékony, vagy eredményes védekezés feltételei.

Egy más értelemben a katasztrófavédelem, mint a biztonságot fenyegető **katasztrófák hatása elleni védekezési tevékenység** az emberi életet, az életfeltételeket, az anyagi javakat, a természeti környezetet jelentős mértékben és súlyosan

9. kép. Összedőlt iskola Németországban

károsító vagy veszélyeztető – nagy tömegeket, és földrajzi környezetet érintő – többnyire váratlan elemi csapás, természeti, ipari (civilizációs) rendkívüli esemény, szerencsétlenség károsító hatásai elleni hatékony, vagy eredményes védelmet jelenti.

A katasztrófavédelem, mint rendszer:

Tágabb értelemben: a biztonság szintjének megtartása érdekében a katasztrófák megelőzésében, azok hatásai elleni védekezésben és a következményeinek felszámolásában részes, a feladatok megoldásában egymással szoros kölcsönhatásban levő alrendszerek és rendszerelemek (szervek, és szervezetek, egyesületek, köztisztviselők, társadalmi szervezetek, szolgálatok, stb.) szervezett, és önszerveződő - egységes egésként szemlélhető - együttese.

Szűkebb értelemben: a biztonság adott szintjének megtartása érdekében minisztériumi irányítás alatt álló, országos hatáskörű hivatalos szakmai, a katasztrófavédelmi törvényben szabályozott különleges feladatok végrehajtására felkészített, és végrehajtó szervezet. A tágabb értelemben vett katasztrófavédelmi rendszer egyik – a törvényben meghatározott feladatok végrehajtásának koordináló, tervező-szervező, hatósági feladatokat ellátó, veszélyhelyzet kezelő, alárendeltjeivel beavatkozó, felkészítő alrendszere.

10. kép. Szlovák AN-24 katasztrófája

A katasztrófavédelem, mint tevékenység

A katasztrófavédelmi rendszer funkciójának betöltése céljából, azaz a biztonság adott szintjének megtartása, szavatolása, visszaállítása érdekében szervezi tevékenységét. Az előzőekből eredően a **katasztrófavédelem, mint tevékenység** magában foglalja:

- A megelőző védelmet.
- A katasztrófák hatása elleni védekezést.
- A katasztrófák következményeinek felszámolását.
  - **A megelőző védelem a katasztrófák:**
    - Megelőzését szolgáló tervezési, kivitelezési, működtetési, tájékoztatási, adatközlési, biztonsági rendszabályok, előírások meghatározását és végrehajtását.
    - A védekezés feltételeit (személyi, tárgyi, szervezetre irányítási) biztosító tevékenységet foglalja magában.

11. kép. Budapest. Múzeumtemi lőtér a tűz után

- **A katasztrófák hatása elleni védekezés:**
    - A katasztrófák közvetlen veszélyének elhárítását.
    - Az előidéző vagy a károsító hatást fenntartó okok megszüntetését.
    - A veszélyeztetett személyek életének védelmét.
    - Az anyagi javak védelmét.
    - A hatóerő, a hatásterület mérséklését (a kárelhárítást) foglalja magába.
  - **A katasztrófák következményeinek felszámolása:**
    - A veszélyeztetett személyek mentését, kimenekítését, létfenntartását, egészségügyi ellátását.
    - Az anyagi javak mentését.
    - A katasztrófa sújtotta területen az alapvető életfeltételek biztosítását, a halaszthatatlan helyreállítást jelenti.
- A hatékonyabb védelem érdekében az **utólagos szabályozást**.

A katasztrófavédelem hatékony működése az alábbiakkal biztosítható:

- A veszélyhelyzetek és katasztrófák megelőzését biztosító egyértelmű jogszabályokkal, és követelményekkel.

A biztonság korszerű értelmezése, azaz a biztonság ma már sokkal bizonytalanabb, mint korábban bármikor

12. kép. Kisiklott gyorsvonat Ausztráliában

- A katasztrófák elleni védekezés egységes követelményrendszerének érvényre juttatásához szükséges intézményi, szervezeti, személyi feltételek megteremtésével.
- A veszély-, és katasztrófhelyzetek megelőzéséhez, kezeléséhez, valamint a helyreállítási feladatokhoz szükséges szakmailag felkészített humán erőforrással, korszerű technikai eszközökkel.

**13. kép. Derékba tört öreg tölgyfa a 2006. augusztus 20-i szélvihar után
Budapesten**

- A katasztrófaveszélyeztetettségnek megfelelő leghatékonyabb megelőzési és reagálási képességek kialakításával.

A biztonság korszerű értelmezése, azaz a biztonság ma már sokkal bizonytalanabb, mint korábban bármikor

- A bekövetkezett katasztrófák személyi, technikai, anyagi, morális veszteségeinek minimálisra csökkentésével.
- A tűzvédelem és a műszaki mentés korszerűsítésével.
- Kiegyensúlyozott, teljes értékű információk áramoltatásával; a nemzetközi szervezetekkel, a szomszéd országokkal való információcsere a hírendszereikkel kompatibilis eszközök alkalmazásával.
- A riasztás és a belső információáramlás korszerű rendszerének kialakításával.
- Katasztrófák elleni felkészülés, és hatásuk elleni védekezés idején az alkotmányos állampolgári jogok érvényesítésével.
- Nemzetközi, és államok közötti két-, vagy többoldalú együttműködéssel.
- A katasztrófák elleni felkészülés és védekezés elégséges, biztonságos gazdasági háttérének meglétével.

A teljességre való törekvés nélkül - rendszerezés és csoportosítás nélkül – álljon itt a biztonságot pozitív, vagy negatív irányban befolyásoló fogalmak, kifejezések egy halmaza.

14. kép. Fáklyaként égő toronyház Madridban

A BIZTONSÁGGAL KAPCSOLATOS KIFEJEZÉSEK FOGALMA, ÉRTELMEZÉSE

A biztonság értékelésekor, mint állapot jellemzésekor, a vele foglalkozó elmélet és gyakorlat kérdéseinek tárgyalásakor, a tudományos kutatómunkában, stb. szinte kivétel nélkül felbukkannak a következő fogalmak, kifejezések. A felsorolásban található kifejezések tarka világa is jelzi, hogy a biztonság nem egy egyszerű „jelenség”, de értékelése és elemzése is „embert próbáló” feladat.

Anomália⁹: „*valamely jelenségnek, helyzetnek, állapotnak a szabályostól, a törvénytől való eltérése, rendellenessége.*”

Béke a világnak, államoknak, társadalomnak, embereknek, az egyénnek, természetnek az alapállapota – (kellene, hogy legyen!) Meghatározására néhány példa. „*Nyugalmas állapot, békés viszonyok, amelyet nem zavar meg viszálykodás, politikai, társadalmi harc, ellenségeskedés.*”¹⁰ „*Valakinek, vagy valaminek nyugodt, csendes, zavartalan (lelki)állapota; a test vagy a lélek, a kedély, a lelkiismeret nyugalma, egyensúlya; békesség, zavartalanság, bántatlanság.*”¹¹ „*A természetnek, a magánynak a lelket megnyugtató csendessége.*”¹²

Bizonyosság¹³: „*valaminek, vagy valamilyen dolog bekövetkezésének kétségtelen volta. Egy helyzet valószínűségének olyan foka, amelyet tényként fogadunk el.*”

Bizonytalan¹⁴: „*Olyan körülmény, dolog, állapot, helyzet, amelynek jövője, kilátásai kiszámíthatatlanok.*”

Bizonytalanság¹⁵: „*az a nyomasztó, idegesítő állapot, amelyben kétséges valaminek a valósága, bekövetkezése következményei tekintetében.*”

Biztonság szerző szerinti felfogása, értelmezése a megelőző oldalakon található, ezek ismétlésre itt nem kerülnek.

Biztonságpolitika¹⁶: „*az általános politika része, az ország törvényhozása által a biztonság szavatolására meghatározott célok és elvek, az állami végrehajtó intézmények és szervek részéről foganatosított rendszabályok, tevékenységek s a lakosság cselekvő hozzájárulásának összessége.*”

Biztonságpolitikai kihívások és kockázatok¹⁷: „*azok a háborúnál és katonai konfliktusnál kisebb veszélyt és fenyegetést magukban hordozó helyzetek és állapotok, amelyek általában negatívan befolyásolják az adott országban az átfogó biztonságot, annak egyes összetevőit, s gyengítik a belső és külső stabilitást.*”

Biztonságpolitikai környezet¹⁸: „*egy adott országgal, szövetségi rendszerrel szomszédságban levő államokra jellemző politikai (geopolitikai), társadalmi, katonai és gazdasági állapot és magatartási formák összessége.*”

Bűnözés¹⁹: olyan emberi cselekmény, magatartás megvalósulása, amely egyének, közösségek és a társadalom érdekeit sérti; személyi, vagyoni, szellemi kárt okozó cselekedetek összessége; törvényileg, de erkölcsileg is elítélendő cselekedet.

Civilizációs kihívások: *a társadalmi fejlődés, az anyagi viszonyok fejlettségével összefüggő veszélyt és fenyegetést magukban hordozó helyzetek, állapotok, jelenségek, folyamatok, amelyek negatívan befolyásolják, befolyásolhatják az adott országban,*

⁹ A magyar nyelv értelmező szótára. I. A-D Akadémiai kiadó. Budapest. 1984. 213. oldal.

¹⁰ A magyar nyelv értelmező szótára. I. A-D Akadémiai kiadó. Budapest. 1984. 488. oldal.

¹¹ U.o. 489. oldal (3.)

¹² U.o. 489. oldal (4.)

¹³ A magyar nyelv értelmező szótára. I. A-D Akadémiai kiadó. Budapest. 1984. 640. oldal.

¹⁴ A magyar nyelv értelmező szótára. I. A-D Akadémiai kiadó. Budapest. 1984. 641. oldal.

¹⁵ A magyar nyelv értelmező szótára. I. A-D Akadémiai kiadó. Budapest. 1984. 642. oldal.

¹⁶ Hadtudományi lexikon. A-L. Magyar Hadtudományi Társaság. Budapest. 1995. 146. oldal

¹⁷ Hadtudományi lexikon. A-L. Magyar Hadtudományi Társaság. Budapest. 1995. 148. oldal

¹⁸ Hadtudományi lexikon. A-L. Magyar Hadtudományi Társaság. Budapest. 1995. 148. oldal

¹⁹ A magyar nyelv értelmező szótára. I. A-D Akadémiai kiadó. Budapest. 1984. 759. oldal.

társágban, világrészen, vagy az egész világon a biztonságot, a biztonság egyes összetevőit, gyengítik a stabilitást.

Elemi csapás²⁰: „természeti jelenségek következtében létrejött nagymérvű – emberi életet és vagyoni dolgokat veszélyeztető rombolás, kártétel, pl. árvíz, földrengés, tűzvész.”

Fegyveres küzdelem²¹: „háborúban a szemben álló felek közötti küzdelem fő formája; az egyes társadalmi csoportoknak, államoknak, államszervezeteknek meghatározott politikai és gazdasági célok megvalósításáért folytatott erőszakos tevékenysége, katonai szervezetekkel, eszközökkel és meghatározott tervek szerint.”

Fegyveres konfliktus²²: „katonai konfliktus, az államok közötti ellentétek, nézeteltérések megoldásának szélsőségesen éles formája, amelyre a fegyveres erők kétoldalú alkalmazása jellemző. Nyílt fegyveres összeütközés, legtöbbször a közös államhatáron megy végbe, amely a határok megsértésével jár. Nem azonos a háborúval általában együtt járó fegyveres küzdelemmel, annál kisebb intenzitású, attól mind méreteiben, mind tartalmában, mind a benne résztvevő erők tekintetében lényegesen kisebb.”

Fenyegetés²³: „az a tény, folyamat, hogy valaki, valami veszélyeztetet valakit, vagy valamit.

Fenyegetettség: annak a tudati visszatükröződése, hogy az a tény, folyamat, ami valakit, vagy valamit veszélyeztetet nagy valószínűséggel bekövetkezhet.”

Félelem²⁴: „nyugtalanító, szorongó érzés, amelyet valamely valóságos, vagy vélt veszély kelt az emberben..”

Gyűlölet²⁵: „Nagyfokú ellenséges indulat.”

Gyűlöletkeltés²⁶: „Állandó heves, vagy meg-megújuló ellenséges indulat táplálása, ennek kimutatása valakivel, valakikkel szemben, vagy több személy egymás iránti ellenséges indulata.”

Háború a világnak, államoknak, társadalomnak rendkívüli állapota. „A háború érdekeket megvédeni, céljait békés úton elérni már nem tudó, vagy nem akaró államok közötti érdekellentétek, konfliktusok feloldásának fegyveres módja.”²⁷ „A háború a politika folytatása más, erőszakos eszközökkel (Clauzewitz). **A mindennapos szóhasználatban az államok fegyveres összeütközése, amikor a politikai célok elérése érdekében hadra kelnek a fegyveres erők a legfőbb és leghatalmasabb erők, de emellett folytatódik a küzdelem gazdasági, politikai, diplomáciai és más területeken is. ... A háború jogi fogalmát a nemzetközi szerződések nem tartalmazzák, de azt igen, hogy az államok egymás közötti kapcsolatában csak egyetlen törvényes állapot létezhet: a béke állapota.**”²⁸

Háborúsveszély²⁹: „két állam, vagy államszervezet (koalíció) között kialakult olyan viszony, illetve a nemzetközi helyzet olyan állapota, amikor az egyik vagy a másik fél a vitás kérdéseket nem békés úton tárgyalásokkal, hanem fegyveres erőszakkal, fegyveres konfliktus alkalmazásával kívánja megoldani.”

Időjárás anomália: a világ adott körzetében az időjárás jelenségek, állapotok, helyzetek évszázadok alatt megszokottól való rendkívüli nagymértékben való rendszeres eltérése, rendellenessége.

²⁰ Hadtudományi lexikon. A-L. Magyar Hadtudományi Társaság. Budapest. 1995. 273. oldal

²¹ Hadtudományi lexikon. A-L. Magyar Hadtudományi Társaság. Budapest. 1995. 325. oldal

²² Hadtudományi lexikon. A-L. Magyar Hadtudományi Társaság. Budapest. 1995. 325. oldal

²³ A magyar nyelv értelmező szótára. II E-Gy Akadémiai kiadó. Budapest. 1979. 777. oldal.

²⁴ A magyar nyelv értelmező szótára. II E-Gy Akadémiai kiadó. Budapest. 1979. 618. oldal.

²⁵ A magyar nyelv értelmező szótára. II E-Gy Akadémiai kiadó. Budapest. 1979. 1132. oldal.

²⁶ A magyar nyelv értelmező szótára. II E-Gy Akadémiai kiadó. Budapest. 1979. 1132. oldal.

²⁷ Akadémiai Kislexikon A-K Akadémiai kiadó. Budapest. 1989. 701. oldal.

²⁸ Hadtudományi lexikon. A-L. Magyar Hadtudományi Társaság. Budapest. 1995. 427. oldal

²⁹ Hadtudományi lexikon. A-L. Magyar Hadtudományi Társaság. Budapest. 1995. 432. oldal

Katasztrófa³⁰ fogalmának meghatározásával már sokszor és sok helyen megpróbálkoztak. Közülük az egyik legegyszerűbb a következő: „*Katasztrófa*³¹ (görög a.m. fordulat), tulajdonképpen valami fontos változásnak végzetes következménye az ember életében; e névvel illetik a természet életében hirtelen fellépő nagyhatású vész okozó rázkódásokat is. Mint poetikus műszó a drámára vonatkozólag a cselekmény kibonyolítását, a csomó megoldását jelenti, mégpedig a szerencsétlen irányban a hősré nézve végzetszerűleg.”

Más forrás szerint³²: „*Rendszerint hirtelen bekövetkező, megdöbbentő arányú szerencsétlenség. Nagyarányú sok embert érintő baleset, természeti csapás. Az irodalomban olyan bonyodalom megoldása, amely a hősré nézve végzetszerű és elkerülhetetlen.*” Egy másik megfogalmazás³³: „*A katasztrófa (görög) – hirtelen bekövetkező fordulat, sorsfordulat; összeomlás, szerencsétlenség; a tragédiákban a hősbukása.*”

Katasztrófaveszély: *Az a helyzet, állapot, vagy lehetőség, amikor hirtelen bekövetkező, megdöbbentő arányú szerencsétlenség. Nagyarányú sok embert érintő baleset, természeti csapás nagy valószínűséggel bekövetkezhet.*

Katonai eredetű veszélyek: *Azok a helyzetek, állapotok, vagy lehetőségek, amelyek a katonai tevékenységekből eredően kárral, bajjal, romlással vagy elvesztéssel fenyegetnek valakit vagy valamit; a katonai fegyverek használatát követő veszedelem. valakinek, vagy valaminek küzdelemre, vetélkedésre, párbajra ösztönzése, „felszólítása”.*

Kihívás: *veszélyt és fenyegetést magukban hordozó helyzetek és állapotok, amelyek általában negatívan befolyásolják a biztonságot.*

Kockázat³⁴: „*valamely kedvezőtlen esemény bekövetkezési valószínűségének és a következmény súlyosságának együttes mértéke.*”

Komfortos: *kényelemhez szükséges, kényelmet biztosító.*

Migráció³⁵: „*a népesség mozgása, vándorlása egy országon belül, vagy országok között.*”

Munkanélküliség: *életkorban, és fizikailag, szellemileg munkaképes személyek foglalkoztatásának hiánya. (Az ehhez kapcsolódó veszély, hogy a munkanélküliek egyébként alkotó energiáját kárral, bajjal, romlással vagy elvesztéssel fenyegető tevékenységek köthetik le.)*

Nagyvárosok veszélyei: *A nagyvárosi élet keltette olyan helyzetek, állapotok, tevékenységek, amelyek kedveznek a kárral, bajjal, romlással vagy elvesztéssel fenyegető állapotok kialakulásának. (Nevezetesen a bünszervezetek létrejöttének, aluljáró bűnözésnek, „két ujjas hadsereg megalakulásának”, azaz a zsebesek működésének, sorozatbetöréseknek, gépjármű feltöréseknek, lopásoknak, stb., de a nagyvárosi huliganizmus, útonállás, sporteseményeket követő rendbontásnak, gyülekezési szabályok megszegésének, az ezt követő randalírozásnak, stb.)*

Ökológiai katasztrófa. *Nagy földrajzi területre kiterjedő természet-, és környezetrombolással összefüggő kárral, bajjal, romlással, a biológiai sokféleség és a táji értékek degradációjával párosuló, visszafordíthatatlan hatásokat eredményező állapot bekövetkezése.*

---

³⁰ A köznap szóhasználatban a megdöbbentő baleseteket, szerencsétlenségeket, tragédiákat is gyakran katasztrófának nevezzük. Az emberi szolidaritás megnyilvánulásaként, ilyenkor megemelt érzelmi töltéssel ruházzuk fel a katasztrófa szót, mert úgy véljük, hogy ez a nagyon sajnálatos esemény talán elkerülhető lett volna, továbbá együttérzünk az áldozatok hozzátartozóival, osztozunk velük a gyászukban, de nem tartjuk kizártnak, hogy mi is részesei lehetünk (lehetünk volna) egy-egy ilyen eseménynek. A világ legtermészetesebb dolgaként így van ez a három budapesti tűzoltónak a Műgyűtem labirintusában bekövetkezett 2006. 08. 09-i tragédiájával, a Szent István napi szerencsétlenség áldozataival kapcsolatban is.

³¹ Révai Nagy Lexikona. XI. kötet. JÓB-KONTUR. (Révai testvérek Irodalmi Intézet Részvénytársaság, Budapest). 337. oldal.

³² A magyar nyelv értelmező szótára III. H-Kh (Akadémiai Kiadó, Budapest 1960.) 779-780. oldal.

³³ Új magyar lexikon 4. K-Me (Akadémiai Kiadó, Budapest 1962.) 63. oldal.

³⁴ Hadtudományi lexikon. A-L. Magyar Hadtudományi Társaság, Budapest. 1995. 706. oldal

³⁵ Hadtudományi lexikon. M-ZS. Magyar Hadtudományi Társaság, Budapest. 1995. 923. oldal.

Ökológiai veszély: *Az a helyzet, állapot, amely természet-, és környezetrombolással összefüggő kárral, bajjal, romlással, a biológiai sokféleség és a táji értékek degradációjával párosuló, visszafordíthatatlan hatásokat eredményező állapot kialakulásával fenyeget.*

Rassizmus³⁶: *„fasiszta fajelmélet; tudománytalan elmélet, amely a különböző emberfajták, népek között magasabb és alacsonyabb rendűeket különböztet meg.”*

Terror (latin): *„egészen az ember megsemmisítéséig menő erőszak alkalmazása; rémuralom; a rémület és megfélemlítés légköre; erőszak hatalmaskodás.”*³⁷ *„Az erőszak és a megfélemlítés kíméletlen eszközeivel élő hatalmaskodás; erőszakoskodás.”*³⁸ *„A terror kifejezésnek latin eredete van (terror-oris, m. – ijedség, rémület, rémhír). Az idők során jelentése változott, napjainkig az erőszakot, fenyegetést, félelmet és borzalmat testesíti meg. Az alapvető erőszakhoz képest a terror specializálódott módszereiben eldurvult és kegyetlen formában jelentkezik.”*³⁹

A terror és terrorizmus *„mögött mindig valamilyen leszámolási, visszacsapási, megfélemlítési szándék húzódik meg és ehhez elengedhetetlenül társul egy politikai, ideológiai vagy vallási eszme, amely az erőszak legitimációjául szolgál.”*⁴⁰

Terrorizmus: fogalmi meghatározása elég nehéz. A különféle lexikonok, szakkönyvek a lényegyet tekintve azonosan értelmezik, például: *„A „terrorizmus fr (<latin) rémuralom, terror.”*⁴¹

Terrorfenyegetettség: *annak a tudati visszatükröződése, hogy egészen az ember megsemmisítéséig menő erőszak alkalmazása; rémuralom; a rémület és megfélemlítés légköre; erőszak, hatalmaskodás bekövetkezhet.*

Terrorcselekmények: *emberek, létesítmények, technikai rendszerek, stb. megsemmisítését elérni akaró, vagy eredményező tevékenységek összessége.*

Terrorveszély: *Az a helyzet, állapot, vagy lehetőség, amikor egészen az ember megsemmisítéséig menő erőszak alkalmazása; rémuralom; a rémület és megfélemlítés légköre; erőszak, hatalmaskodás nagy valószínűséggel bekövetkezhet.*

Tömegpusztító eszközök elterjedése és kereskedelme⁴²: *„A tömegpusztító fegyver azoknak a fegyverfajtáknak a megnevezése, amelyek a többi fegyverhez képest, azonos körülmények esetén, hatásaik sajátos jellegénél és méreteinél fogva, viszonylag rövid idő alatt nagymértékű pusztítást okozhatnak az élőerőkben, a haditechnikai eszközökben, az épületekben és más eszközökben. A velük kapcsolatos veszély az, ha előállításuk, birtoklásuk, alkalmazásuk kikerül a nemzetközi szervezetek, az állami felügyelet alól és elterjedésük illegális kereskedelmi tevékenység eredménye, a terrorista személyek, vagy csoportok birtokába jutva emberek, létesítmények, technikai rendszerek, stb. megsemmisítését elérni akaró, vagy eredményező tevékenységekre használják fel.”*

Tűrőhatár: *kellemetlen dolognak, jelenségnek, állapotnak, vagy helyzetnek az a hatása amelyet különösebb nehézség nélkül el lehet viselni, ki lehet állni.*

Veszély⁴³: *„Az a helyzet, állapot, vagy lehetőség, amely kárral, bajjal, romlással vagy elvesztéssel fenyeget valakit vagy valamit; veszedelem.”*

Veszélyes technológiák⁴⁴: *mindazon módszerek és eszközök, amelyekkel az ártalmas, veszedelmet hordozó, kellemetlen körülményeket teremtő, pusztító hatású nyersanyag használati tárgyakká dolgozható fel, vagy pusztító eszköz tartozékává tehető.*

³⁶ Idegen szavak és kifejezések szótára. Akadémiai kiadó 1986. Budapest. 711. oldal

³⁷ U.o. 846. oldal.

³⁸ A magyar nyelv értelmező szótára. VI. Akadémiai kiadó. Budapest. 1980. 640. oldal.

³⁹ Havasi Zoltán: A terrorizmus és a jog. (Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények. ZMNE. Budapest. 2003. 7. évfolyam 4. szám.. 46. oldal 1. bekezdés.)

⁴⁰ U.o. 46. oldal 3. bekezdés.

⁴¹ Bakos Ferenc: Idegen szavak és kifejezések szótára. Akadémiai kiadó. Budapest. 1986. 846. oldal.

⁴² Hadtudományi lexikon. M-ZS. Magyar Hadtudományi Társaság. Budapest. 1995. 1336. oldal.

⁴³ A magyar nyelv értelmező szótára. VII U_ZS Akadémiai kiadó. Budapest. 1980. 368. oldal.

⁴⁴ A magyar nyelv értelmező szótára. VI Sz-Ty Akadémiai kiadó. Budapest. 1980. 532. oldal.

A biztonság korszerű értelmezése, azaz a biztonság ma már sokkal bizonytalanabb, mint korábban bármikor

Veszélyeztettség: Annak a helyzetnek, állapotnak, vagy lehetőségnek a tudati visszatükröződése, hogy a kárral, bajjal, romlással vagy elvesztéssel fenyegető helyzet, veszedelem nagy valószínűséggel bekövetkezik.

Veszélyforrások: személyek, közösségek, technikai rendszerek, természeti jelenségek, stb., amelyek szándékosan, vagy akaratlanul biztonságot fenyegető helyzetet teremthetnek.

Veszélyhelyzet⁴⁵: „Az állampolgárok életét és az ország vagyonszükségét veszélyeztető elemi csapás és ipari szerencsétlenség bekövetkezése. A lakosság életét, életfeltételeit, az anyagi javakat és természeti környezetet jelentős mértékben és súlyosan károsító, vagy közvetlenül fenyegető vészhelyzetet katasztrófának nevezik. A veszélyhelyzet terjedelme szerint lehet helyi, területi (regionális) és országos. A károsító hatása elleni védekezés az állami, önkormányzati szervek, a magán-, és jogi személyek, jogi személyiséggel nem rendelkező más szervezetek összehangolt tevékenységét, és szükség esetén rendkívüli intézkedések megtételét igényli. A veszélyhelyzettel kapcsolatos intézkedések kiterjednek a megelőzésre (tervezés, kivitelezés, működtetés, tájékoztatás, biztonsági rendszabályok megtartása, stb.) és magára a védekezésre (a károsító hatás okinak a megszüntetésére, hatóerejének, hatásának mérséklésére, mentésre, mentesítésre, helyreállításra. Országos méretű vészhelyzetben a kormány hatáskörébe tartozik a védekezés megszervezése és a károsító hatások következményeinek felszámolása érdekében szükséges intézkedések megtétele. Ennek során a kormány az Országgyűlés felhatalmazása alapján egyes törvényes rendelkezésektől eltérő rendeleteket és intézkedéseket is hozhat.”

Világégés⁴⁶- „néhány ókori görög filozófus szerint a világmindenségnek tűz által bekövetkező elpusztulása. A földkerekség nagy részének háború által való (el)pusztulása; világháború.”

Világháború „az emberiség nagy részét érintő háború”⁴⁷ Ugyanez katona szemmel: „A világháború államkoalíciók földrészeket átfogó küzdelme fegyveres erők alkalmazásával. .... a világháborúban a világ országainak többsége részt vesz, és az hatalmas területeket érint. A világháború folyamán az államok jelentős politikai, gazdasági célokat tűznek maguk elé, s a küzdelem minden fajtájának (fegyveres, politikai, gazdasági, ideológiai) felhasználásával igyekeznek azokat elérni.”⁴⁸

IRODALOMJEGYZÉK

- [1] A magyar nyelv értelmező szótára. I. A-D Akadémiai kiadó. Budapest. 1984.
- [2] KÖSZEGVÁRI Tibor: A hadtudomány mai problémái, területei és új fogalma (Hadtudomány (Magyar Hadtudományi Társaság, Budapest XVII. Évfolyam 2007/1 szám.
- [3] FARKASNÉ Zádeczky Ibolya: A biztonságot veszélyeztető globális kihívások. (Hadtudomány. MHTT. Budapest XVI. évfolyam 3. szám 2006. szeptember.
- [4] Hadtudományi lexikon. A-L. Magyar Hadtudományi Társaság. Budapest. 1995.
- [5] A magyar nyelv értelmező szótára. II E-Gy Akadémiai kiadó. Budapest. 1979.
- [6] Akadémiai Kislexikon A-K Akadémiai kiadó. Budapest. 1989.
- [7] Révai Nagy Lexikona. XI. kötet. JÓB-KONTUR. (Révai testvérek Irodalmi Intézet Részvénytársaság, Budapest)
- [8] A magyar nyelv értelmező szótára III. H-Kh (Akadémiai Kiadó, Budapest 1960.
- [9] Új magyar lexikon 4. K-Me (Akadémiai Kiadó, Budapest 1962.
- [10] Hadtudományi lexikon. M-ZS. Magyar Hadtudományi Társaság. Budapest. 1995 .
- [11] BAKOS Ferenc: Idegen szavak és kifejezések szótára. Akadémiai kiadó 1986. Budapest.
- [12] A magyar nyelv értelmező szótára. VI. Akadémiai kiadó. Budapest. 1980.
- [13] HAVASI Zoltán: A terrorizmus és a jog. (Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények. ZMNE. Budapest. 2003. 7. évfolyam 4. szám.
- [14] A magyar nyelv értelmező szótára. VII U-ZS Akadémiai kiadó. Budapest. 1980.
- [15] BARLA Ildikó: A katasztrófavédelem hazai és nemzetközi rendszere című cikk felosztását is figyelembe véve. (Védelmi tanulmányok 45. kötet a Stratégiai Védelmi Kutató Hivatal időszakos kiadványa, Budapest 2001.

⁴⁵ Hadtudományi lexikon. M-Zs. Magyar Hadtudományi Társaság. Budapest. 1995. 1421. oldal

⁴⁶ A magyar nyelv értelmező szótára VII. Akadémiai kiadó. Budapest. 1980. 420. oldal.

⁴⁷ A magyar nyelv értelmező szótára. VII. Akadémiai kiadó. Budapest. 1980. 420. oldal.

⁴⁸ Hadtudományi lexikon. M-ZS. Magyar Hadtudományi Társaság. Budapest. 1995. 1432. oldal.

A biztonság korszerű értelmezése, azaz a biztonság ma már sokkal bizonytalanabb, mint korábban bármikor

- [16] BODA József: A nemzetközi terrorizmus és az ellene való összefogás szükségessége lehetőségei (Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények. ZMNE. 2003. 7. évfolyam 4. szám. 69-76. oldal.)
- [17] HADNAGY Imre József: Néhány gondolat a terrorizmus elleni harc időszerű társadalmi, katonai és rendvédelmi kérdései konferencián elhangzottakhoz. (Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények. ZMNE. Budapest. 2003. 95-98. oldal.)
- [18] KÖSZEGVÁRI Tibor: A fegyveres erők szerepe és feladatai a nemzetközi terrorizmus elleni harcban. (Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények. ZMNE. Budapest. 2003. 7. évfolyam 4. szám. 8-27. oldal.)
- [19] SZTERNÁK György: A terrorizmus és a terrorizmus elleni harc tudományos igényű vizsgálatának folyamata. (Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények. ZMNE. Budapest. 2003. 7. évfolyam 4. szám. 41-45 oldal.)
- [20] Kurta Gábor: A nemzetközi terrorizmus elleni küzdelem új dimenziói. (Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények. ZMNE. Budapest. 2003. 7. évfolyam 4. szám. 99-104. oldal.)
- [21] 1999. évi LXXIV. törvény a katasztrófák elleni védekezés irányításáról, szervezetéről és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről.
- [22] HADNAGY Imre József: a terrorfenyegetettség a kiszámíthatatlan pusztító akciók hírnöke. (Kézirat).

A KÉPEK JEGYZÉKE

1. kép. A WTC elleni terrortámadás

Forrás: Katasztrófavédelem 2001. október (borítólap)

2. kép. A Beszlan-i terrorakció után

Forrás: Színes mai lap. 2004. 09. 05.

3. kép. Vegyi támadás a Tokió-i metróban

Forrás: Blikk. 2004. 12. 21.

4. kép. Londoni utca terrortámadás után

Forrás: Napi Ász. 2005. 07. 09.

5. kép. Erdőtűz valahol Európában

Forrás: Tűzvédelem CXXX. Évfolyam 3. szám (borítólap)

6. kép. Földrengés Japánban

Forrás: Népszabadság. 2005. 03. 21.

7. kép. A Frances hurrikán munkában

Forrás: Metró. 2004. 09. 06.

8. kép. Tájékp cunami után

Forrás: Reggel. 2004. 12. 27.

9. kép. Összedőlt iskola Németországban

Forrás: Blikk. 2004. 08.16.

10. kép. Szlovák AN-24 katasztrófája

Forrás: Katasztrófavédelem. 2007. februári szám 14. oldal.

11. kép. Budapest. Műgyetemi lőtér a tűz után

Forrás: Katasztrófavédelem. 2006. november 5. oldal.

12. kép. Kisiklott gyorsvonat Ausztráliában

Forrás: Metró. 2004. november 17.

13. kép. Derékba tört öreg tölgyfa a 2006. augusztus 20-i szélvihar után

Budapesten

Forrás: Katasztrófavédelem. 2006. november 5. oldal.

14. kép. Fáklyaként égő toronyház Madridban

Forrás: Népszabadság. 2005. február 14.